

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION
SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PRE MID-TERM EXAM (2026-27)
SANSKRIT (119) SET- 1

Class : IX
Date : 24.07.2026
Admission No.:

Duration: 1 Hrs
Max. Marks: **25**
Roll No.:

सामान्यनिर्देशाः

1. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
2. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
3. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
4. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

खण्डः क (लेखन कौशलम्)

प्रश्न 01 अधोलिखितं संवादं मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया पूरयत - (1X5=5)

- अध्यापिका - बाला। किं भवन्तः किमपि प्रष्टुम् (1) ----- ।
बाला - महोदये! (2) ----- तु गातुम् इच्छामः ।
अध्यापिका - गातुम् इच्छन्ति: ! परन्तु अहं तु (3) ----- न समर्था।
बाला - महोदये! वयं समूहगीतं गास्यामः अतः भवती अपि गातुं शक्नोति।
अध्यापिका - अस्तु, अहम् अपि गास्यामि। गीतं किम् अस्ति ? किं वाद्ययन्त्राणाम् अपि (4) ----- अस्ति।
बाला - (5) ----- यदि सन्ति, शोभनम् अन्यथा विना वाद्ययन्त्रेण गायामः ।
अध्यापिका - शोभनं, तर्हि आरम्भ्यन्तु ।

मञ्जूषा – आवश्यकता, वयं, गातुम्, वाद्ययन्त्राणि, इच्छन्ति,

खण्डः ख (अनुप्रयुक्त व्याकरणम्)

प्रश्न 02 निम्नवाक्येषु रिक्तस्थानानि मञ्जूषाप्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः पूरयत- (1X5=5)

- (1) ----- माधवस्य भार्या नद्यां स्नातुं गता ।
- (2) ----- क्रियां न विदधीत ।
- (3) ----- सत्वरं न गच्छामि तर्हि अन्यः कोपि वृतः भवेत् ।
- (4) कीटः ----- सतां शिरः आरोहति ।
- (5) सुजनता ----- पदस्य अर्थः सज्जनता अस्ति ।

मञ्जूषा
अपि, यदि, इति, सहसा, एकदा

प्रश्न 03 रेखाङ्कितपदेषु प्रकृति-प्रत्ययोः संयोज्य विभज्य वा उत्तरं चित्वा लिखत - (प्रश्नत्रयम्) (1X3=3)

- (1) छात्रः विद्यालयम् आ + गम् + ल्यप् पठति ।
(क) आगत्य (ख) आगत्वा
(ग) आगन्तुम् (घ) आगतः
- (2) रामः रावणं हन् + क्त्वा अयोध्यां प्रत्यागच्छत् ।
(क) हनित्वा (ख) हन्तुम्
(ग) हत्वा (घ) हनवा
- (3) माता भोजनं पच + तुमुन् महानसं प्रविशति ।
(क) पचितुम् (ख) पकतुम्
(ग) पक्तुम् (घ) पक्तम्

(4) मम जननी हसित्वा अवदत् ।

(क) हस् + क्त्वा

(ख) हस् + तुमुन्

(ग) हस् + ल्यप्

(घ) हस् + क्तवत्

प्रश्न 04 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत-

(1X5=5)

(1) तथापि (---- + ----) अहमपि भयभीतः न अस्मि ।

(2) अस्य नाटकस्य नै + अकः (-----) कः अस्ति?

(3) लोक + एषणा (-----) न उचिता वर्तते।

(4) सर्वव्यापकः परमेश्वरः (---- + ----) सर्वान् रक्षेत् ।

(5) बाल्ये अति + अधिकं (-----) कार्यं करणीयम् ।

खण्डः ख (पठितावबोधनम्)

प्रश्न 05 निम्नलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरत-

अत्रान्तरे ब्राह्मणोऽपि श्राद्धं गृहीत्वा गृहम् उपावृत्तः । ब्राह्मणं दृष्ट्वा नकुलः रक्तविलिप्तमुखपादः तस्य चरणयोः अलुठत् । विप्रः तथाविधं तं दृष्ट्वा बालकोऽनेन खादितः इति अवधार्य कोपात् नकुलं व्यापादितवान् । अनन्तरं यावत् उपसृत्य अपत्यं पश्यति तावद् बालकः सुस्थः सर्पश्च व्यापादितः तिष्ठति । ततः तम् उपकारकं नकुलं मृतं निरीक्ष्य आत्मानं मुषितं मन्यमानः ब्राह्मणः परं विषादम् अगच्छत् ।

I. एकपदेन उत्तरत-

(½X2=1)

(i) नकुलेन कः व्यापादितः?

(ii) रक्तविलिप्तमुखपादः नकुलः कृतज्ञतया कस्य चरणयोः अलुठत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(1X2=2)

(i) ब्राह्मणः नकुलं किमर्थं व्यापादितवान् ?

(ii) ब्राह्मणः किं कृत्वा विषादम् अगच्छत् ।

III. भाषिककार्यम्-

(1X2=2)

(i) 'उपकारकम्' इति पदस्य विशेष्यपदम् अनुच्छेदे किम् ?

(क) ब्राह्मणम्

(ख) सर्पम्

(ग) नकुलम्

(घ) बालकम्

(ii) 'समीपं गत्वा' इत्यर्थे गद्यांशे किम् पदम् अस्ति ?

(क) अवधार्य

(ख) निरीक्ष्य

(ग) गृहीत्वा

(घ) उपसृत्य

प्रश्न 06 निम्नलिखितश्लोकानाम् उचितैः पदैः अन्वयं पूरयन् सम्यक्तया रिक्तस्थानानि सम्पूरयत- (½X4=2)

काष्ठादग्निर्जायते मथ्यमानाद्, भूमिस्तोयं खन्यमाना ददाति ।

सोत्साहानां नास्त्यसाध्यं नराणां, मार्गारब्धाः सर्वयन्त्राः फलन्ति ॥

अन्वयः - (i) ----- काष्ठात् अग्निः जायते, (ii) ----- भूमिः तोयं ददाति ।

सोत्साहानां (iii) ----- असाध्यं नास्ति (iv) ----- सर्वयन्त्राः फलन्ति ।

मञ्जूषा - खन्यमाना, मथ्यमानात्, मार्गारब्धाः, नराणाम्

अथवा

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्त्रं सुभाषितम् ।

मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ॥

अन्वयः- पृथिव्यां त्रीणि (i) ----- जलमन्त्रं सुभाषितम् (च सन्ति परं) (ii) -----

पाषाण-(iii) ----- रत्नसंज्ञा (iv) ----- ।

मञ्जूषा - मूढैः, रत्नानि, विधीयते, खण्डेषु

===== इत्यलम् =====